

Uzticams un neitrāls žurnālists

◆ Saruna ar Aidi Tomsonu par medijiem, viedokļu dažādību un gudru auditoriju

LĪGA VĪKSNA

Latvijas Radio žurnālists AIDIS TOMSONS žurnālistikā stādā kopš 90. gadu sākuma. Portāls «Delfi» pērn aptaujā noskaidroja, kuriem žurnālistiem un medijiem Latvijā uzticas visvairāk. Visbiežāk nosaukto žurnālistu vidū tika minēts arī Aidis Tomsons. Viņam ir savs redzējums par uzticēšanos medijiem un nākotnes perspektīvu.

Uzticēšanās medijiem šodien un pirms gadiem 15 – 20...

Vai, jūsuprāt, tā ir mainījusies?

– Protams! Tas noticis tehnoloģiju un mediju vides dēļ, ne tik lielā mērā žurnālistu dēļ. Savulaik, pirms 15 – 20 gadiem, mediju vidi noteica tradicionālie mediji: radio, televīzija un prese. Tagad prese – nacionālā prese pilnīgi noņemta, ir zaudējusi savas pozīcijas, jo tiek subsidēta zināmu mediju īpašnieku interesēs, un reāli palikusi ir tikai reģionālā prese.

Informatīvo vidi pašlaik nosaka internets, kur viss darbojas pēc ātrās un virspusējās lasīšanas principa. Virspusējā darbošanās padara informācijas pieejamību seklāku, mazāk pārbaudāmu, nerunāsim nemaz par iespējām veidot viltus ziņas. Informācija, ko iegūstam, kļūvusi nedrošāka.

Vai nav tā, ka auditorija to arī pieprasa? Mediji kļūst par daļu no izklaides industrijas – vajag daudz izklaidējošu stāstu, intriģējošas ziņas.

– Pasaulē informatīvajā telpā tas nav nekas jauns, ka dzeltenā prese ir pieprasītāka, populārāka par kvalitatīvo presi. Tajā pašā laikā interneta pieejamība radījusi paradumu par vienkāršāko veidu, kā iegūt informāciju – ne velti internets «dzenas pēc klikšķiem». Bieži vien cilvēks apmierinās tikai ar virsrakstu un tālāk nemaz nelasa, neiedziļinās, jo informācijas ir daudz un tās pieejamība ir ļoti plaša.

Par Latvijas Radio gan to nevarētu teikt – jums ir daudz nopietna un izglītojoša satura.

– Radio pašlaik ir vienīgais medijs, kas tik lielā mērā kā citi mediji nepiedzīvo «turbulenci» tehnoloģiju dēļ. Radio to jūta jau tad, kad radās televīzija. Auditorijas daļu, kas izvēlas klausīties radio, internets tik lielā mērā kā pārējos neietekmē.

Bēdīgā ziņa ir tā, ka diemžēl pēdējā laikā finansējuma trūkums Latvijas Radio ļoti ietekmē kvalitatīvu un analītisku saturu radīšanu. Iespējas veidot analītiski dziļākus un ieintrīģējošākus raidījumus būtu daudz lielākas, ja būtu nauda. Nav, kas strādā. Tie, kas strādā, ir «nodzīti» – tā ir visas Latvijas mediju telpas pro-

AIDIS TOMSONS: «Uzticēšanās saglabāšanā liela loma ir arī pašiem medijiem, kuriem par to ir jārunā, jāskaidro situācija. Iespēja veidot Latvijā kvalitatīvāku žurnālistiku ir, un patiesībā tā arī jau darbojas.»

FOTO – IVARS BOGDANOVŠ

blēma, ne tikai radio. Savukārt radio pēdējos gados tā ir ļoti izteikta tendence, agrāk tā nebija. Kādreiz, pat valsts ekonomiskās krīzes gados, varēja vairāk atļauties nekā tagad. Pašlaik izveidojusies dramatiska aina.

Kādām, jūsuprāt, tagad jābūt mediju uzticēšanās vērtībām?

– Ņemot vērā Latvijas pašreizējo tirgus situāciju, es tiešām domāju, ka šis ir valstiski risināms jautājums. Paļauties uz to, ka mediji paši izdzīvos un kaut kā nopelnīs, nevajadzētu. Valstij ir jāatrod veidi, kā, neiejaucoties mediju saturā, ļaut žurnālistikai izdzīvot un veidot kvalitatīvu saturu. Neapšaubāmi, sabiedriskie mediji šajā ziņā ir viens no stūrakmeņiem, bet nozīmīga loma ir arī reģionālajai presei, arī komercmediji varētu būt ar sabiedrisko pasūtījumu.

Pašlaik valsts atbalsts ir, bet nepietiekams. Cerīgi uz esošo situāciju rosina lūkoties jaunais Latvijas Valsts prezidents Egils Levits, kurš ir izrādījis interesi un izpratni. Viņš organizēja pirmo tikšanos, lai par šo tēmu diskutētu, un izvirzījis to kā vienu no prioritātiem savā darbā, tas ir ļoti pozitīvs un ietekmīgs atbalsts. Mēs katrs esam kādas jomas speciālists, tāpat arī Saeimas deputāti, kas nāk ar savu profesionālo pieredzi. Žurnālistika ir specifiska, politiķi to neizprot. Ļoti labi, ja kāds – šajā gadījumā E. Levits, kas daudzus gadus strādājis ārpus Latvijas, redzējis kvalitatīvas žurnālistikas principus, – to izprot.

Viens no aspektiem, kas veicina uzticēšanos medijiem, ir medija neitrāla redakcionālā politika.

Vai to viegli nodrošināt?

– Salīdzinot ar situāciju pirms gadiem 15 – 20, tagad ir pat uzlabojumi. Mums Latvijā ir sabiedriskā televīzija un radio – jā, viņi pašlaik cīnās, jo nākotne ir nedroša –, bet vismaz līdz konkrētiem redakcijām un žurnālistiem politiskais spiediens nestrādā. Attiecībā par komercmedijiem aina pat ir labāka. Interneta konkurence ir palielinājusies, lieli portāli ieguvuši auditoriju un redakcionāli ir neatkarīgi, īpašnieki no viņiem sagaida pēc iespējas lielāku peļņu,

«Valstij ir jāatrod veidi, kā, neiejaucoties mediju saturā, ļaut žurnālistikai izdzīvot un veidot kvalitatīvu saturu.»

AIDIS TOMSONS

nevis pin politiskas intrigas. Savukārt televīzijā, piemēram TV3 un LNT, īpašnieku maiņa vismaz līdz šim drīzāk nesusi redakcionālo neatkarību, nevis ietekmējamību. Tādēļ kopumā šajā ziņā aina Latvijā nemaz nav tik slikta.

Portāla «Delfi» pērn veiktajā aptaujā esat minēts to Latvijas žurnālistu vidū, kuriem uzticas visvairāk. Kā jums izdodas panākt auditorijas uzticēšanos?

– Lai arī esmu pieminēts šādā aptaujā, tas it nemaz nenozīmē, ka visa auditorija tā domā. Ikdienā pietiekami daudz saņemtu kritiku, daži apgalvo, ka esmu kāda konkrēta virziena pārstāvis. Kritiku es vienmēr pieņemu.

Žurnālistika ir dažāda, un tāda tā ir vajadzīga. Piemēram, norādoša. Raidījumu varam vadīt dažādi – nesakot, ko domājam, un sarunas laikā pārliecināt sarunu

biedru. Manuprāt, tādi žurnālistikai ir ļoti liela nozīme. Tas nenozīmē, ka šāda žurnālistika būtu sliktāka – nē, bet to pieņem tikai tie, kuri domā līdzīgi, bet citādi domājošie sašūmējas. Kad veidojam radioraidījumu «Krustpunktā», ko vadu joprojām, mana nostāja bija, ka gribu veidot diskusiju neitrāli, nepauzot nevienas puses nostāju. Tobrīd atteicos iesaistīties notikumu komentēšanā.

Esmu pārliecināts, ka mums katram var būt atšķirīgs viedoklis, kuram var piekrist vai nepiekrist. Atmosfērā laikā žurnālistikā bija teiciens: «Esmu gatavs nomirt par to, ka tev ir tiesības izteikt savu viedokli!» Man tas šķiet nozīmīgi, tādēļ šo principu ievēroju. Jā, man var būt savas domas, bet tas nenozīmē, ka otram viedoklim nav tiesības pastāvēt, un man nav jāpasa-ka savs vērtējums, ka viņš ir gudrs vai muļķis. Par šādu nostāju joprojām saņemtu replikas, ka esmu bailīgs, visiem lokos līdzīgi, vajag lielāku drosmi. Šī nostāja joprojām ir strīdīga. Esmu pārliecināts, ka jābūt arī šādai žurnālistikai, bet tajā pašā laikā jābūt arī tādiem, kur ikviens var paust savu viedokli un zināt, ka diskusijā uzvar tas, kura viedoklis šķiet pārliecinošāks klausītājiem. Žurnālistikai noteikti jābūt arī komentējošai, pārliecināšanai. Šī mana neitrālā nostāja gadu gaitā daļā sabiedrības radījusi priekšstatu, ka nesmu tik tendenciozs (smejas).

Ikdienā, vadot raidījumus, jums nākas risināt ne tikai pozitīvas tēmas, bet saņemt arī daudz cilvēku negācijas, nopelumu, piemēram, radioraidījumā «Brīvais mikrofons». Kā šādas situācijas risināt?

– Šī raidījuma formāts ir citādāks.

Pirms tam jau noskaņojos, ka zvanītāji būs dažādi. Nekad visiem nevar patikt. Ja cilvēki izsaka viedokli par mani, es absolūti par to neraizējos, bet krietni uzmanīgāks kļūstu, ja pauž kritiku par citiem. Kāpēc gan lai kādam nebūtu tiesības izteikt kritiku par mani? Bet jāsaprot, nevis jālišķo.

Ikdienā uzturu sevi, ticot Dievam, man ļoti svarīgas ir ikrīta meditācijas, tā gūstu mieru. Darba dēļ mani reti izsīt no līdzsvara.

Kāds ir Latvijas Radio klausītājs, kas vērsas studijā ar saviem jautājumiem, problēmu, uzticas jums? Un ko viņš sagaida no jums kā žurnālista?

– Finansējuma trūkuma dēļ detalizēta radio auditorijas analīze nav veikta. Savu auditoriju mēģinām apjaust intuitīvi. Cilvēki, kuri zvina vai raksta, ir maza auditorijas daļa, tādēļ nevajadzētu izdarīt vispārējus secinājumus. Bet mūs cilvēki komentē arī internetā, kur tā ir atšķirīga, bet tikpat raiba kā jau sabiedrība. Jebkurā raidījumā, diskusijā viedokļi ir diametrāli pretēji. Nenoliedzami, aktīvākā mūsu auditorijas daļa ir cilvēki gados, kuri maz izmanto internetu. Palīdzēt mēs varam, auditorijas ieteiktos tematus pārveršot plašākos raidījumos, diskusijās, sīžetos.

Uzticēšanās medijiem nākotnē – kāda ir jūsu prognoze?

– Vienmēr paliks kāds aspekts, kas darbosies labāk, piemēram, dzeltenā prese, skaļi virsraksti. Manuprāt, uzticēšanās saglabāšanā liela loma ir pašiem medijiem, kuriem par to ir jārunā, jāskaidro situācija. Iespēja veidot Latvijā kvalitatīvāku žurnālistiku ir, un patiesībā tā jau darbojas. Pasaulē kvalitatīvo žurnālistiku novērtē. Rietumos izpratne par to jau ir palielinājusies – ceru, ka tā notiks arī Latvijā.

Novērtēju to, ko pašlaik dara portāls «Delfi», prasot divus eiro mēnesi par kvalitatīvu informāciju un savu radošo saturu. Ko tādu var atļauties tikai lielākais portāls, kāds ir «Delfi».

Internets lieliski kalpo arī cilvēka dabi – tur var brīvi izteikties un justies kā visgudrākais. Ir svarīgi, ka žurnālistika strādā ar gudrāko auditorijas daļu, kas noteikti ir mazākumā. Manuprāt, gudrs ir tas, kurš apzinās, ka nav gudrāks uz pasaules, un grib vēl daudz ko uzzināt lasot, klausoties un skatoties. Tie, kuri tā domā, ir Latvijas gudrākā daļa. ◆

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par šo publikāciju saturu atbild Latvijas žurnālistu asociācija.

MAF